

देवान्यविषये मीनादितिराशिस्थितस्य त्वेन ऐशान्यां
 राहुसुखम् । तत्पृष्ठविदिक् चान्नेयी तस्यां प्रथम-
 खातप्रारम्भः शुभद इत्यर्थः । मिथुनादिराशित्वयस्ये
 स्यथे राहुसुखं वायव्यां तत्पृष्ठविदिगैशानी तस्यां
 खातारम्भः शुभः । एवं सर्वत्र । तथैव गृहविधौ
 अपि राहुसुखं कस्यां दिग्गति इत्यवधार्य तत्-
 पृष्ठविदिशि खातः शुभफल इत्यर्थः । घतः ।
 सर्पेण विदिक् व्याप्रा । यथा । ऐशान्यां सुखम् ।
 वायव्यामुदरम् । नैर्ऋत्यां पुच्छम् चान्नेस्यां पृष्ठम् ।
 अतः खाते चान्नेयी सम्यक् । एवमन्यत्राप्युत्तरीयम्
 यदाह विश्वकर्मा “ऐशानतः सर्पति कालसर्पे विहाय
 सृष्टिं गणयेद्दिक्षु । शेषस्य वास्तोर्मुखमध्यपुच्छं
 त्वयं परित्यज्य खनेक्षुर्धम्” इति । ज्योतिषिन्नामणौ
 “वृषाकादितिकं वेद्यां सिंहादि गणयेदुष्टहे । देवालये
 च मीनादि तडागे मकरादिषु” । तदारम्भतदुत्सर्गौ च
 समयाशुद्धौ न कार्यौ कालाशुद्धिगद्दे तत्प्रमाणं द-
 श्यम् “एतेनाखानि शाखानवनिवह हरित्यपूर्णद्रुमालो
 व्यालीङ्गोपान्तशान्तव्यथपथिकदशां दत्तरागस्तडागः” नैष ।
 तडाघात पुं० “उच्चैः करिकराक्षेपे तडाघातं विदुर्धृषाः”
 इत्युक्ते तडाघाते वप्रक्रीडायां शब्दकल्पद्रुमः ।
 तच्चिन्त्यं तत्र वाक्ये तडाघातमित्येव पाठः तद्धेति पाठः
 लिपिकरप्रमादकृतः । [ति० ।
 तडि पुं० तड-आघाते भावादौ इन् । आघाते २तत्कर्त्तरि
 तडित् स्त्री ताडयत्यभ्रम् चुरां० तड-इति नि० कृतः ।
 विद्युति अमरः । “जलदास्तडित् त्रितकान्तकात्त-
 खराः” “घनं घनाने तडितां युषैरिव” भाग्नः ।
 “योगस्तडितोयदयोरिवास्तु” रघुः ।
 तडित्प्रसम्भवादिस्तु, “सुजलजलधिमध्ये यादयोऽग्निः
 स्थितोऽस्मात् सलिलभरनिभमनाडुल्लिता घूममालाः ।
 विद्यति पयमनीताः सर्वतस्ता इवन्ति द्युमणिकि-
 रणदीप्राविद्यु तस्तत्स्फुलिङ्गाः” । “सकृन्नाद्दुतं तेजः
 पार्थिवंशकमिच्छितम् । वात्यावदुभ्रमदाघाते प्रतिकूला-
 नुकूलयोः । वायोस्तत् पतति प्रायो ह्यप्रकालप्राज्य-
 वर्षणे । यतः प्रादपि नैवेते पांसवः प्रसरन्ति हि । तत्
 त्वेषा पार्थिवं चायं तेजसं तडिदुल्लितम् । ततो निर्भ-
 रदाहैव मूसिस्तेरुभूयते” सि० शि० टीका । २अनिके
 निघण्टुः २हिंसायां निघण्टुः “तडित् आखण्डनेत्यु-
 पक्रमे “तयस्त्रिंशत्सधकमर्षाः” इति तदुक्तेः

तडित्प्रभा स्त्री तडितः प्रभेय प्रभा यस्याः । कुमारानुच-
 माहभेदे । “केशयन्ती त्रुटिनामा क्रोशनाऽथ तडित्-
 प्रभा” भा० शल्य० ४७अ० कुमारानुचरमाहगणोक्तौ ।
 २तडित्तुल्यदीप्तिर्युते ति० ।

तडित्वत् पुं० तडित् विद्यतेऽस्य सतृप् सस्य यः तान्तत्वेन
 अपदान्तत्वात् न तस्य दः । १मेधे “चलिताचल-
 वर्धमाणा गम्भीरविराविणस्तडित्वन्तः” ट० स० ३२ अ०
 २सुसुके च अमरः । २तडिद्विशिष्टे ति० स्त्रियां ङीप्
 “समुद्रिन्निचयेन तडित्वतीम् । लघयता शरदम्बुदसं-
 हतिम्” किरा० ।

तडिद्वर्भ पुं० तडितो गर्भेऽस्य । मेधे “तडिद्वर्भ ऋतयः
 सुसुद्राः” श्वेताश्व० उप० ४ अ० ।

तडिन्मय त्रि तडिदात्मकः तडित्+मयट् । तडित्स्वरूपे
 “तडिन्मयैरन्निमित्तैर्विलोचनैः” कुमा० ।

तण्ड पुं० तडि-अच् । १अभिभेदे तस्य गोत्रापत्यम् गर्गां
 यङ् । ताण्डप्र तद्गोत्रापत्ये पुंस्त्री० । यूनि फक् ।
 ताण्डप्रायन तदीये युन्यपत्ये पुंस्त्री० । तण्डशब्दस्य
 वतण्डशब्देन समं इव कीर्त्तकौजपा० पूर्वपदप्रकृति-
 खरः । भावे अ । २आहतौ स्त्री ।

तण्डक पुंस्त्री० तडि-एङ् । १खड्गने, स्त्रियां ङीप् । २फेने,
 ३समासप्राये वाक्ये, ४अहदारुणि, ५तरुस्तम्भे च न०
 सेदि० इमायावङ्गणे, उपघातके ति० परिष्कारे पुंन०
 शब्दार्थचि० ।

तण्डि पुं० कतयुगोत्पत्ते ऋषिभेदे तत्कथा भा० आनु०
 १५ अ० । “अधिरासीत् कते तात ! तण्डिरित्येव विभुतः
 दश वर्षसहस्राणि तेन देयः समाधिना । आराधितोभू-
 ज्जलेन तस्योदकं निशामय” इत्यादिका । महादेववराच
 तत्सुतस्य यजुर्वेदीयताण्डिनशाखाभेदे कल्पसूत्रकर्त्त-
 तेति तत्रैव १६ अ० उक्तं यथा “व्यक्षयसाध्ययस्यैव भविता
 दम्भवर्जितः । यशस्वी तेजसा युक्तो दिव्यज्ञानमम-
 न्वितः । ऋषीर्णमभिगम्यश्च सूत्रकर्त्ता सुतस्तव ।
 सत्प्रसादादुद्दिज्यते ! भविष्यति न संशयः” “सूत्रकर्त्ता
 ताण्डिन इति यजुर्वेदे शाखाविशेषस्तत्र कल्पसूत्रकर्त्तेति”
 नीलकण्ठः । [नन्दिनो नन्दिकेश्वरः ” मङ्गिनाथधृतकोषः ।

तण्डु पुं० शिवद्वारपालभेदे नन्दिकेश्वरे “नन्दी ऋद्धिरित्तण्डु
 तण्डुरीण पुं० तण्डा+सप्त्यर्थे टर्च् तत्र भवः ख ।
 १कीटमात्रे २वर्षरे ति० तण्डुले भवः ख रस्य लः ।
 ३तण्डुलोदके न० सेदि० ।